

Kreativiteket

Ett makerspace på Eslövs stadsbibliotek

Vad är *Makerspace*?

Ett makerspace kan beskrivas som en permanent skaparverkstad, där användarna får tillgång till lokal och utrustning för kreativt skapande.

Makerspace kommer ur hackerspacerörelsen, vilken har funnits sedan 90-talet men som tog fart i mitten av 00-talet. Hackerspace är ställen där datorintresserade kan träffas för att antingen arbeta med sina egna projekt, samarbeta med andra eller bara utbyta kunskap och erfarenheter.

Parallellt med hackerspacerörelsen skapades i Australien projektet *Men's sheds*¹, vilket även det kan ses som en föregångare till makerspace. Projektet startade som ett folkhälsoprojekt, där tanken var att förbättra äldre mäns psykiska hälsa genom att skapa mötesplatser där männen kunde arbeta med hantverksprojekt tillsammans med andra.

Makerspace har inslag av både datorteknik och hantverk. Makerspacerörelsen har kretsat mycket kring 3D-skrivare, men vanligtvis finns även utrustning för bearbetning av textil, trä och metall.

Utöver kreativt skapande är möten och kunskapsdelning det som definierar ett makerspace. I och med att så vitt skilda aktiviteter företas i samma lokal möts människor med olika bakgrund och ålder på ett sätt som få ställen i samhället kan erbjuda. Det är heller inga flyktiga möten, utan ofta spenderar deltagarna många timmar i samma lokal, vilket skapar förtroenden mellan användarna.

Kunskapsdelningen sker kanske främst mellan människor som sysslar med liknande projekt, men sker även över områdesgränserna. Om man ser på vad som har skapats på makerspaces så är mycket olika hybridlösningar, till exempel "smarta" tyger; en förening av textilfärdighet och datorkunnande. Denna typ av kunskapsdelning och skapande är ovanlig i dagens samhälle och i kombination med det kravlösa sammanhang som ett makerspace erbjuder är det smått unikt.

Vad är syftet med ett Makerspace på Eslövs stadsbibliotek?

Makerspace-projektet har två huvudsakliga syften: integration och folkbildning.

För vår del handlar integrationen om att integrera vår verksamhet i samhället. Vi upplever att våra användare i för hög grad fungerar som konsumenter i förhållande till biblioteket. Vi erbjuder en tjänst, vår biblioteksverksamhet, som användarna sedan konsumerar. Användarna är i liten utsträckning medskapare i verksamheten. Vi menar att detta har negativ påverkan på verksamheten, då det leder till att vi måste utforma den utifrån vad vi tror att användarna vill ha snarare än vad de faktiskt vill ha. Vi tror att ett makerspace kan vara en ingång till en mer användarstyrd verksamhet. Det finns få förutfattade meningar om hur ett makerspace ska fungera, vilket vi tror är en stor fördel när det gäller användarstyrning. De individer och organisationer vi har berättat om projektet för har varit positiva till projektet och kommit med idéer kring hur det kan utformas. Många har tydliga förutfattade meningar om hur den traditionella biblioteksverksamheten ska bedrivas, på gott och ont, men ett makerspace ger användarna en möjlighet att tänka friare och därmed komma med mer intressanta idéer.

Ett mer användarstyrt bibliotek kan i förlängningen vara en del av kommunens mer traditionella integrationsarbete; att integrera människor som på ett eller annat sätt har en bristande koppling till det övriga samhället. Detta arbete kanske framför allt är riktat mot invandrare, men även andra

¹ <http://www.mensshed.org/>

grupper som har bristande socialt nätverk, såsom äldre ensamstående män. Utöver de personliga vinsterna av att stärka sin anknytning till samhället finns det också stora samhällsekonomiska vinster med att förbättra integrationen, genom bland annat anknytning till arbetsmarknaden och bättre psykisk hälsa. Skapande verksamhet möjliggör dessutom möten över etniska, köns- och åldersgränser, vilket visar sig hos bland andra Vaggeryds Skapabibblan. Vi anser att ett makerspace kan fungera som en prototyp för hur användarstyrning kan fungera i andra verksamheter, både bibliotekets egna och i andra kommunala verksamheter. Eslövs kommun har de senaste åren försökt hitta vägar för medborgarinflytande och vårt projekt kan tjäna som modell för hur detta kan uppnås.

Den delen av projektet som syftar till folkbildning ser vi som en förlängning av den verksamhet biblioteket redan bedriver. Människor kommer till biblioteket för att bilda sig och folkbiblioteket har en särställning vad gäller den informella bildningen, då det är kostnadsfritt och öppet för alla. Att vi ser just makerspace-verksamheten som en viktig utveckling av det informella lärandet har både att göra med vår syn på tillämpad kunskap, på möjligheten till kunskapsdelning och på hur vi ser på det samhälle vi lever i.

Det informella lärandet bygger ofta på problemlösning. Det är vanligt att våra användare kommer till biblioteket för att de exempelvis behöver information om hur de lagar sin bil, bygger en friggebod eller odlar rosor. De har med sig ett praktiskt problem som de behöver information för att lösa. Skapande i någon form är förutsättningen för att den praktiska problemlösningen ska komma till stånd. Det är dock långt ifrån alla som har möjligheten att skapa. Det kan röra sig om ekonomiska hinder, både vad gäller utrustning och lokal, och här kan biblioteket tjäna som den utjämnande kraft vi redan idag är när det kommer till böcker. En annan anledning kan vara att många personer aldrig har fått möjlighet att upptäcka vad just de brinner för.

Kunskapsdelning är en central del av det informella lärandet, vilket inte minst Wikipedia och explosionen av instruktionsvideor på Youtube visar. Vi lär oss av facklitteraturen, men i minst lika hög grad av varandra. Ett makerspace är inte bara en skaparverkstad utan också en social verkstad. Gemensamt skapande utgör en plattform för att ta kontakt med en okänd människa och kunskapsdelningen anknyter på så vis till integrationsmålet. Vi vill att vårt makerspace skall fungera som en social mötesplats där besökare kan utbyta kunskaper och information och på samma gång inspireras och inspirera andra.

Kopplingen mellan makerspace och vår samhällssyn har att göra med vilken roll vi anser att skapande har fått i dagens samhälle. Människor har skapat i alla tider och makerspace är egentligen ingenting nytt. Det har skapats saker i varje hem, både enskilt och tillsammans med andra. Delvis av lusten, men också av nöden. Dagens konsumtionsamhälle har dock förändrat detta. Vi behöver inte längre sy våra kläder eller snickra våra möbler, utan vi köper dem istället. Vi behöver inte heller lappa, laga och reparera, utan slänger och köper nytt.

Det finns naturligtvis en viktig miljömässig aspekt av det här, vilket den rörelse kring återbruk och DIY som har fått ett uppsving på senare år har tagit fasta på. Vi ser vår verksamhet som en del av denna rörelse men vår ingång gäller framför allt den kreativa aspekten. Det växer idag upp en generation för vilken skapande inte har samma naturliga plats som det har haft tidigare. Det skapas fortfarande mycket, både fysiskt och digitalt, men förutsättningarna för skapande har i många fall förändrats. Det har tillkommit en rad hjälpmedel för skapande, vilka visserligen har sänkt trösklarna för skapande, men samtidigt gjort processen mer styrd. Skapandeprojekten kommer i färdiga paket eller med tydliga ramar. Vi anser att det begränsar den problemlösningsaspekt som vi

menar är viktig för det informella lärandet.

Att individer inte nödvändigtvis kommer i kontakt med skapande och att skaparprocesserna är mer styrda kan vara en negativ utveckling, både på det personliga och samhällliga planet. På det personliga planet medför skapande, utöver den bildningsaspekt vi tidigare påtalat, både stärkt självkänsla och självförtroende. När det kommer till det fria skapandet ser vi dock att många av dagens ungdomar ger upp innan de ens har försökt, då de ställer sina idéer mot de produkter som redan finns på marknaden. Klyftan mellan idé och färdig produkt upplevs som avgrundsdjup. I en kultur av skapande har du och människor i din närhet redan åstadkommit saker och steget mellan idé och realiserat projekt upplevs som mindre. Att lyckas stärker individen och leder till att individen vågar ta sig an nya projekt.

På det samhällliga planet är kreativitet viktigt eftersom vi går mot en allt mer innovationsdriven ekonomi. Den produktionsbaserade ekonomin har varit på tillbakagång i flera år och det märks inte minst i Sverige där vi har en utpräglad tjänsteekonomi. Den innovationsdrivna ekonomin förutsätter naturligtvis kunskap, men minst lika mycket problemlösningsförmåga och förmågan att tänka utanför ramarna. Här tror vi att biblioteken kan spela en roll med hjälp av fri tillgång till kreativt skapande. Precis som alla andra färdigheter är kreativitet en fråga om övning och vi kan bidra med en verksamhet där människor får möjligheten att lära sig bli mer kreativa.

Projektets utformning

I och med att vi siktar på att skapa en så användarstyrd verksamhet som möjligt planerar vi att "mjukstarta" projektet med skaparkvällar, främst i bibliotekets befintliga lokaler, men även utanför biblioteket. Syftet med detta är, utöver de huvudsakliga syften vi har för projektet, att knyta engagerade människor till verksamheten samt att marknadsföra projektet. Vi har planer för tänkbara aktiviteter, men det finns en avsiktlig vaghet från vår sida gällande vilka aktiviteter som kommer att rymmas i uppstartsfasen. Vi har våra kontakter och kommunikationskanaler, men inser att vi endast når en begränsad del av Eslöv genom dessa. Bibliotekets besökare är ett tvärsnitt av samhället, men långt ifrån alla av dem är engagerade i de organisationer vi har kontakt med eller tar del av våra informationskanaler. Vi anser därför att en öppen och aktiv verksamhet är en förutsättning för att knyta kontakter med dem som vi inte når på våra vanliga kanaler. Vårt befintliga stickcafé fungerar på detta sätt; intresse har väckts bland biblioteksbesökare som sett en grupp människor sitta och sticka i biblioteket.

Den längre planen handlar om att skapa en permanent lokal med utrustning någonstans i biblioteket. Vår förhoppning är att denna lokal skall vara färdigställd vid årsskiftet 2016/2017. Vi vill, som sagt, att verksamheten ska vara utformad av användarna och vi kommer därför att föra kontinuerlig dialog med dem under uppbyggnadsfasen för att få reda på vad de skulle vilja se i ett permanent makerspace. Det handlar dock inte bara om att få råd kring materialinköp, utan minst lika mycket om att få användarna att känna att det är deras bibliotek. Förutsättningen för att denna typ av verksamhet ska fungera tror vi är att användarna känner både ansvar och engagemang för verksamheten. Vi vill att verksamheten på sikt ska vara delvis självgående och det är omöjligt om användarna kommer som konsumenter till biblioteket och förväntar sig att vi ska leverera en tjänst.

Namnet *Kreativiteket*

Vi har gett makerspacet namnet Kreativiteket. Vi ville ha ett namn på svenska som anknyter till kreativitet och bibliotek (och som inte redan är upptaget). Eftersom begreppet makerspace inte är särskilt etablerat i samhället tror vi att ett namn innehållandes ett engelskt låneord skulle kunna vara en belastning. Även om makerspace-konceptet är ganska öppet, ser vi en fördel med att ha fria händer att fylla begreppet "kreativitek" med innehåll.

Koppling till målen

Makerspace finns inskrivet i målen under två punkter: mötesplats och medborgarinflytande. Det står i målen att "Biblioteken ska vara attraktiva och goda mötesplatser", vilket vi av ovan nämnda skäl tror att Kreativiteket kan bidra till. Enligt målen ska medborgarna även kunna "påverka bibliotekets verksamhet" och även där tror vi att Kreativiteket kan spela en roll.

Det finns mål som inte uttryckligen berör makerspacet, men där vi ändå tror att det kan ge positiva effekter. Ett sådant mål är att "Eslövs kommun skall samarbeta med och stödja föreningar och studieförbund, så att dessa kan erbjuda ungdomar ett meningsfullt och berikande kultur- och fritidsutbud". Vi har varit i kontakt med ett par av de studieförbund som verkar i Eslöv och berättat om projektet. De är positivt inställda och intresserade av det vi vill göra. Både vi och studieförbunden tror att vi kan dra nytta av varandras verksamheter när det kommer till kreativt skapande.

Ett annat mål där vi tror att Kreativiteket kan bidra är målet att "Invånarna har en god folkhälsa". Vi nämner i inledningen det australiensiska projektet Men's sheds, som är en av föregångarna till makerspacerörelsen. Det är ett väldokumenterat folkhälsoprojekt som har tjänat till att stärka äldre mäns hälsa. Vi tror att Kreativiteket kan fungera på samma sätt i Eslöv.

Var passar litteratur och läsning in i detta?

Projektet har ingen läsfrämjande inriktning, men vi tror ändå att det kan ha positiva effekter på läsning och lån av facklitteratur. Vi ser det som en möjlighet att lyfta fram de delar av samlingen som berör de aktiviteter som utförs i Kreativiteket. Även inköp kan anpassas efter de verksamheter som bedrivs, vilket vi tror ger goda förutsättningar för att litteraturen används. Dessutom kan detta hjälpa till att skapa ett mer relevant och användastyrkt bokbestånd.

Kreativiteket är inte en konkurrent till vår basverksamhet, läsfrämjande och litteraturförmedling, utan ett komplement. Tanken är inte att Kreativiteket ska ersätta läsandet och vi räknar inte heller med att behöva göra oss av med litteratur och hyllmeter för att få plats till makerspacet.